VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za motýlky, Jelitem a Klobásou do Prosenické Lhoty

GPS souřadnice: 49.6893608, 14.4834089

Praktické informace

Délka trasy: 4 km

Obtížnost: Krátká trasa po rovince pro děti od pěti let. Kočárky a kola projedou, jen pokud jsou terénní, protože trasa vede luční a polní cestou. Pejskům se výlet bude líbit.

Vzdálenost od Prahy: 60 km ujedete za hodinu a kousek. Vezmete to po dálnici D1 směr Brno, opustíte ji na sjezdu číslo 21. Vezmete to kolem Benešova a Bystřice. Směrovky vás potom povedou až na místo. Samozřejmě záleží na tom, z jaké části Prahy pojedete. Možností je mnoho. Spolehněte se na navigaci. :)

Parkování: V okolí obecního úřadu zdarma.

Možnost občerstvení: Samoobslužný výčep v čp. 44 asi 2 minuty chůze od úřadu.

WC: V období duben-říjen se nachází veřejné WC u Samoobslužného výčepu v čp. 44.

Nejbližší další výlety agentury Velká dobrodružství: Příbram, Hrusice, Blaník, Mníšek pod Brdy, Kácov atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali sourozenci Barbora a Matyáš z Vlašimi

Barunka (10 let): „Bylo mi vedro, ale šli jsme kolem rybníku, tak jsem se vykoupala v Jelitu.“

Máťa (8 let): „To byl nejlegračnější výlet, co jsem kdy šel. Moc se mi líbilo koupání a taky vodník a hádanky.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vítejte v Prosenické Lhotě, malebné obci ve středním Povltaví, která vás hned při příjezdu okouzlí.

Její okolí je totiž proslulé soustavou rybníků, které nosí „voňavá“ jména, jako Jelito, Jitrnice nebo Klobása.

Projdeme se krásnou přírodou, po motýlí stezce, kolem vodníka, polní cestou i kolem památných stromů i křížů. Budeme si vyprávět o hasičích, klekání, Jakubu Krčínovi, ale také o známé české „vesničkové“ komedii, která se v okolí natáčela. A k tomu všemu budeme jako vždy luštit a hledat ztracené indicie.

Tento výlet vznikl s velkou pomocí obce Prosenická Lhota, která si ho pro vás objednala. Díky tomu je ZDARMA!

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, dnešní výlet bude plný vyprávění o zabijačkových pochoutkách, tak si do batůžku raději přibalte něco ke svačince, ať vám nekručí v bříšku a netrpíte sbíháním slin. Stejně jako k našim ostatním výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Půjdete-li správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za motýlky, Jelitem a Klobásou
do Prosenické Lhoty
OBECNÍ ÚŘAD
Poljčí
KŘÍŽ A LÍPA
START
CÍL
KAPLE
HASIČI
KŘÍŽ
Jelito
Jitrnice
Klobása
1
2
3
4
5
6
7
8

Doplňovačka

Vítejte v Prosenické Lhotě, což je krásná obec na Sedlčansku. Čeká tu na vás parádní dobrodružství plné záhad a filmových tajemství. Tato vesnice je pořádně stará, protože první zmínka o ní je už z roku 1386. To znamená, že lidé tu žijí déle než 600 let.

Je mezi vám někdo, kdo je také tak starý? Je nám jasné, že ne.

V době, kdy se zde stavěly první domečky, žila vaše prapraprapraprapraprababička a stejně starý pradědeček.

Rozhlédněte se kolem sebe a zkuste někde najít znak obce. Co na něm vidíte?

Jedna polovina s hvězdami je inspirována erbem Vaňka z Prosenice, jak se zachoval na jeho pečeti z roku 1349. Lipové lístky ve zlatém poli zase odkazují na národní strom. Počet lístků se shoduje s počtem místních částí tvořících obec.

1. **Jakou barvu mají hvězdy ve znaku?**

My si ale myslíme, že by měla mít tahle víska ve znaku spíše zabijačkové hody. Víte proč? Protože dnes budete procházet kolem míst, která se jmenují Jelito, Jitrnice a Klobása. A brzy k nim přibude i Tlačenka. :)

Naše první zastavení ovšem patří kapličce. Kdo u ní bude jako první? Máte někde na svém oblečení stejnou barvu, jakou nese její střecha?

Chyťte tu část oblečení mezi palec a ukazováček a po jedné noze doskákejte ke kapličce.

Pokud máte červenou na ponožkách nebo na zádech, tak good luck! :)

Kaple byla postavena v 19. století a visí v ní historický zvon, na který se v minulosti pravidelně zvonilo klekání nebo se jím ohlašovalo nebezpečí v podobě požáru či blížící se bouře.

Kdopak tuší, co je klekání?

Zvonění, které se opakovalo každý den třikrát – za úsvitu, v poledne a večer. Nebyly hodinky, tak lidé za ranního klekání vstávali, při poledním obědvali a při večerním posílali děti spát. Hlavně ale při každém zvonění poklekli a krátce se pomodlili.

Na zvonu je vidět obrázek, ale nepodařilo se nám vyluštit, co na něm je vyobrazeno. Třeba to zvládnete vy! Napište nám, když to rozluštíte.

Nad vchodem najděte letopočet.

2. **Opište druhou číslici z letopočtu.**

Nedaleko kapličky sídlí hasiči. Najdete na hasičárně jejich znak? Má něco společného s tím obecním?

Podle letopočtu na budově zjistěte, jak je stará. A pak také vypátrejte, jak se jmenoval orkán, který ji před několika lety poničil.

Jak se vám takové jméno větru líbí? Zkuste si ho se svým příjmením. Sedí vám to? :)

Obcházíme rybník, a to tak, že ho máme po pravé ruce.

V zahrádce po ruce levé zkuste najít obrázek berušky a také čápa.

Než dojdeme k hastrmanovi, trošku si vás vyzpovídáme.

Znáte nějakou pohádku o hasičích?

My si vzpomněli na *Požárníka Sama*, což je celosvětově populární animovaný seriál pro menší děti, který pochází z Velké Británie a poprvé se na televizních obrazovkách objevil už v roce 1987. Hlavním hrdinou je odvážný, klidný a vynalézavý hasič Sam, který s kolegy zachraňuje obyvatele vymyšleného velšského městečka Pontypandy před nejrůznějšími

nehodami a katastrofami.

Vzpomenou si rodiče nebo prarodiče na nějaké filmy, ve kterých se to hasiči hemží? Nabízíme pár našich tipů:

Hoří, má panenko (1967) je světoznámá komediální klasika režiséra Miloše Formana, která s ironií a humorem popisuje zpackaný bál dobrovolných hasičů na malé vesnici.

Skleněné peklo (1974) je zase legendární katastrofický film se Stevem McQueenem a Paulem Newmanem o boji s požárem v nově otevřeném nejvyšším mrakodrapu světa.

Oheň (1991) je zase kultovní akční snímek režiséra Rona Howarda o dvou bratrech hasičích v Chicagu, kteří vyšetřují sérii záhadných požárů založených žhářem.

Denní světlo (1996) je přes svůj zdánlivě idylický název akční katastrofický film se Sylvestrem Stallonem o záchraně lidí z hořícího a hroutícího se tunelu pod řekou po výbuchu toxického odpadu.

Mrakodrap (2018) zase moderní thriller s Dwaynem Johnsonem. Nezapře inspiraci *Skleněným peklem* – ukazuje záchranu rodiny z hořícího supermoderního věžáku.

Znáte?

Co je všem dílkům společné? Potvrzují, že oheň j dobrý sluha, ale zlý pán. A že se hrátky se sirkami nevyplácejí.

Jsme u hastrmánka. Namaloval ho Josef Lada a moc mu to tady sluší.

3. **Jak se nazývá předmět, který má v puse?**

Kdo ví, proč už je dnes tento předmět a činnost, která je s ním prováděná, považovaná za fujky, fujky? Budiž ale vodníčkovi odpuštěna, protože v době, kdy se narodil, nikdo netušil, jaké lidem způsobuje nekalosti.

Stále obcházíme rybník Návesák a stále ho máme po pravici.

Než dojdeme k Jelitu, zkusíme si zapamatovat jednu vodnickou básničku. Napsal ji právě Josef Lada. Zvládnete to?

Hastrmane, tatrmane,

dej nám kůži na buben.

Budeme ti bubnovati,

až polezeš z vody ven.

Rýmujeme a u toho hledáme nalevo obrázek včelky. Pak také v modrém výklenku sošku svatého.

Přicházíme ke křížku. Věděl by někdo, k čemu kdysi křížky sloužily?

Křížky se v obcích a krajině stavěly hlavně ze tří důvodů: Prvním byla ochrana. Lidé věřili, že posvěcený kříž ochrání vesnici před nemocemi, požáry nebo neúrodou. A zároveň se u něj mohli cestou z pole či na pole pomodlit. Druhým důvodem byla navigace. Kříže na rozcestích a hranicích obcí fungovaly jako spolehlivé ukazatele cesty pro poutníky. Třetím důvodem bylo poděkování, případně připomínka nějaké události. Křížky lidé často usazovali na místech, kde někdo přežil nehodu či se uzdravil z těžké nemoci. Někdy šlo ale „pouze" o vzpomínku na nebožtíka, který měl dané místo v oblibě. Dnes jsou tyto křížky vlastně starodávnými vzkazy. Informují nás, co bylo pro tehdejší obyvatele důležité a z čeho měli strach.

Nám křížek napoví, že se máme vydat doleva. Kdo by ale chtěl, může ještě provést několik cviků na hřišti napravo. Je-li čas klekání, třeba nějaké ty kleky. Vyloučen však není ani výmyk. Salto mortale vám asi doprovod zakáže! Škoda. Nebo ho snad umíte? My ne.

A k tomu si vás přezkoušíme z hastrmanské říkanky. Zapamatovali jste si ji?

Odbočíme doleva a šupajdíme po zelené značce, která zároveň vyznačuje naučnou *Stezku lesního muže*.

Chviličku po ní poťapeme, ale rozhodně ji neprojdeme celou. Vede totiž ze Sedlčan až do Křečovic, takže měří téměř

12 km… A pak se ještě musíte nějak dostat zpátky. To by nás bolely nožičky. :)

My si raději povyprávíme o geografické záhadě, kterou jsou tři rybníky s těmi nejbláznivějšími názvy, jaké si dokážete představit, a to Jelito, Jitrnice a Klobása. Tyto názvy nevymyslel žádný přehnaně vtipný žijící vtipálek, takto zapsané je najdete už na starých mapách z 19. století.

Jdeme podél Jelita.

Najděte na stromě cedulku, která určuje místo, které je vhodné pro handicapované rybáře. Nikde jinde jsme takovou neviděli a tleskáme nápadu.

Kvačíme a zastavíme se až u rozcestníku *Rybník Jelito*.

Lidé v minulosti všechny místní rybníky pojmenovali podle jejich zvláštního protáhlého a zahnutého tvaru, který jim ze všeho nejvíc připomínal dobroty z tradiční vesnické zabijačky. Jitrnice je uprostřed trochu užší, Klobása je dlouhá a zahnutá jako půlměsíc a Jelito celou tuhle masitou partu skvěle doplňuje.

Na Sedlčansku bylo zvykem dávat rybníkům jména podle toho, co lidem připomínaly. Najdete tu i rybníky s názvy jako Homole, Peklo nebo Škaredka.

Jak byste pojmenovali svůj rybník vy? Krupicajda, Čokoládička? Nebo snad Snowboard, Žížalka či Koláč?

Podívejte se na šipky rozcestníku.

4. Doplňte název místa vzdáleného 14 km.

A podívejte se na tajnou značku na kmeni stromu. Co to asi je? Možná bílá klobása. :)

Odbočíme doleva a jdeme směr Suchdol. Držíme se zelené značky a míříme k rybníku, který se jmenuje Políčí.

My se dozvěděli, že slovo *políčí* se už nepoužívá, ale v minulosti se označovalo pastviny nebo polní pozemky, které byly určené k pasení dobytka. Často šlo o plochy, co ležely ladem a odpočívaly. Nebo o okraje polí, kam lidé z vesnice vyháněli krávy, ovce nebo kozy, aby se tam nakrmily.

Moc nám to tedy k rybníku nesedí, ale v Prosenické Lhotě se už ničemu nedivíme…Třeba nám to někdo z vás objasní.

Tento rybník neuvidíte tak dobře jako ostatní, protože ho ukrývají stromy. Tvoří úchvatnou alej.

Stromy zde působí pohádkově, ba až strašidelně. Vypadají trošku jako Enti z knih a filmů *Pán prstenů*.

Znáte knížky J. R. R. Tolkiena? Asi ještě ne, ale třeba vás příběhy o hobitech, elfech a prstenech jednou budou bavit. Anebo vás možná zase až tak bavit nebudou, ale na filmy se budete dívat kvůli fešnému Legolasovi, jako to dělá autorka tohoto textu!

Enti byli často nazývaní Pastýři stromů. *Jsou jednou z mnoha rozmanitých ras smyšleného světa* Pána prstenů *z pera mistra fantasy žánru J. R. R. Tolkiena. Byli stvořeni jako ochránci všech rostlin, které se nemohou samy bránit. Enti se nepodobali žádným jiným bytostem, které fantazijní svět obývaly. Vysocí byli asi tak 5 metrů a vypadali asi tak, jako kdyby vám maminka vybrala za tatínka nějaký dub, smrk nebo jiné dřevo. Pardon, dřevinu.*

Zkuste si zahrát na Enty a pochodujte jako oni aspoň 20 metrů. Představte si, že máte místo rukou a nohou větve a že hodně fouká vítr! :)

Napravo je nyní vidět rybníček, ale asi bychom měli spíš říct bažiňáček. Klidně bychom ho mohli uvést následujícím večerníčkovým vyprávěním. Určitě ho znáte.

Za mlhou hustou, že by se dala krájet, a dost možná ještě dál je rybník Brčálník. Ve dne je docela obyčejný, ale sotva ho večer přikryje černočerná tma, začnou se tam dít podivuhodné věci. Nejdříve to ve vodě zažbluňká, pod břehem zakuňká, v rákosí lupne, ve vrbě hrkne a teprve potom se objeví…

5. Jak se jmenuje pohádkový skřítek?

Nalevo vypátrejte mraveniště. Pokochejte se pohledem na píli a pracovitost, jaké už v říši lidí nejsou k vidění. A ledva

narazíte na stezku doprava, vydejte se po ní ven z obce.

Stále se držíme zelené. Co to znamená? Že vodním živlům na chvilku zamáváme na rozloučenou. Povídání o nich však ne. :)

Napadá vás, proč je tady tolik rybníků?

Přeneste se v čase o 500 nebo 600 let do minulosti. V té době vypadala krajina kolem Prosenické Lhoty úplně jinak než dnes. Nebyly zde upravené silnice ani moderní domy, zato zde teklo hodně potůčků a vlhce čvachtalo mnoho mokřadů a rozmočených luk. Lidé v té době hledali způsob, jak taková bažinatá místa chytře využít, a tak začali budovat rybníky.

Tehdejší páni, kteří v okolí vlastnili tvrze a velká hospodářství, zjistili, že jim chov ryb může vydělat hodně peněz. Hlavně kapři byli v té době velmi žádaní, protože lidé tenkrát dodržovali přísné půsty, během kterých nesměli jíst žádné maso. Kromě rybího. A tuční vypasení kapři, kteří mají odpor ke sportování, připomínali vepřové asi nejvíce.

Stavba rybníků tak byla skvělým způsobem, jak proměnit neúrodnou mokrou půdu v prosperující rybí farmu. Velkým vzorem rybníkářům byl slavný Jakub Krčín z Jelčan, který vlastnil nedaleké Sedlčany a byl nejznámějším budovatelem rybníků v celé naší historii.

Když jsme pátrali po pověstech z této oblasti, zaujala nás ta, která se týká právě Jakuba Krčína.

Vztahuje se k jeho náhrobku v kostele svatého Martina v Sedlčanech. Podle legendy je na desce vynecháno místo pro datum úmrtí. Nikdy nebylo doplněno. Když se při pozdější rekonstrukci kostela zjistilo, že je hrobka prázdná, mezi lidmi se začalo vyprávět, že si Krčína pro jeho pýchu a činy odnesl čert.

Nevíme, zda to byl hodný nebo zlý člověk. Spíš byl prý zlý, nadměrně přísný, a především hamižný. Ovšem náramně schopný. Pravděpodobně všehoschopný. I díky němu vypadá krajina Sedlčanska tak, jak vypadá. No, vzhledem k jeho lásce ke kaprům snad v pekle neskončil!

I když... Znáte to: *Cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly*.

Stavby rybníků, to byla velká dřina. Žádné bagry, žádné stroje. Jen paže, krumpáče, lopaty a trakaře. Rybníkář vybral místo v údolí, kudy tekl potok, a nahnal tam poddané, aby postavili pevnou hráz z hlíny, kamení a větví. Když byla hotová, potoční voda se za ní začala hromadit a vznikl – rybník. Tímto způsobem se zrodily i rybníky v okolí Prosenické Lhoty a Suchdola. Dnes už neslouží jen k chovu ryb, fungují rovněž jako obří houby, které drží vodu v krajině, aby v létě nevysychala. Navíc u nich žije spousta chráněných žab, ptáků a další havěti.

Vystoupáme do mírného kopce a poté se pustíme pěšinkou do polí.

Proč si myslíte, že se Prosenická Lhota jmenuje, jak se jmenuje? Nepřipomíná vám její název něco?

První slovo – Prosenická – *se vztahuje k sousední vesnici, která se jmenuje Prosenice a je ještě o něco starší. Lidé v minulosti přidali koncovku -ická, aby bylo jasné, že má tato nová vesnička s tou starší hodně společného. Například měly stejného pána nebo k sobě pod nějaký čas patřily. Název* Prosenice *vznikl buď podle toho, že se v okolí pěstovalo hodně prosa, ze kterého se dělala velmi oblíbená jáhlová kaše, nebo podle nějakého „praotce" jménem Prosen, který tam žil s rodinou. Druhé slovo – Lhota – je mezi českými vesnicemi obrovský hit, u nás jich najdete stovky. Tohle slovo souvisí se středověkem, kdy šlechta zakládala nové vesnice v místech, kde byly do té doby jen hluboké lesy. Aby pán nalákal lidi, kteří by stromy vykáceli, postavili domy a začali farmařit, slíbil jim skvělou věc, které se říkalo* lhůta. *Byla to doba (nejčastěji pět až osm let), kdy obyvatelé nemuseli pánovi platit žádné daně ani pro něj zdarma dřít na polích. Slovo* Lhota *tedy v „překladu" znamená vesnice, která dostala časovou lhůtu, po níž jí bylo uleveno od placení daní a podobně, aby mohla v klidu vyrůst.*

Kolem cesty můžete vidět pozůstatky různých kamenných zídek. I v těchto místech kdysi lidé žili nebo zde něco pěstovali.

Jaké rostliny k „jídlu" vidíte na polích kolem sebe právě teď? Poznáte je? Pokud tedy nešlapete trasu v zimě… To by odpověď na tuto otázku trošku zkomplikovalo.

Jasně, vidíme například šípkové keře, bez a jeřabiny. Nás teď ovšem zajímají hlavně obiloviny.

Obiloviny jsou jednoleté i víceleté byliny pěstované zejména pro svá zrna – obilky. Dokázali byste je od sebe rozeznat?

Napovíme říkankou.

Pšenice je bez vousků,

dá nám mouku na housku.

Víš, jak poznáš žita lán?

Vousy trčí do všech stran.

Ječmen pořádek má rád,

vousy češe do dvou řad.

Zato oves střapatý,

hází vločky pod paty.

Módě jenom směje se,

s každým zrnkem zatřese.

Poznáte už, která obilovina roste na nejbližším poli?

Projdeme kolem vrcholu kopce a začneme klesat. Asi po 100 metrech ovšem zelenou značku opustíme a vydáme se doprava do polí. Míříme k lípě, kterou vidíme stát v dálce před sebou.

Stále nás obklopují pole. Prozradíme však, že zde brzy vznikne nový rybník. Tipněte si, jak se bude jmenovat. Schválně, kdo to uhodne!?

Nové modré očko krajiny bude Tlačenka! :)

Ale zpátky k obilí.

Znáte veršovanou pohádku *Kuřátko a obilí* od Františka Hrubína? Určitě ano, je moc hezká.

Jak to bylo, pohádko?

Zabloudilo kuřátko.

Za zahradou mezi poli

pípá, pípá, nožky bolí.

Ve vysokém obilí

bude večer za chvíli.

„Povězte mi, bílé ovsy, kudy vede cesta do vsi?“

„Jen se zeptej ječmene, snad si na to vzpomene.“

Kdo nakonec kuřátku poradil?

Došli jsme k lípě a křížku. Pátrali jsme na něm po letopočtu, ale nedopátrali se. I vzdali jsme to a vydali se rovně za nosem dál. Vy to udělejte také.

Doprava odbočíme až za dalších 500 metrů. Než tak učiníme, čeká nás jedno smutné vyprávění.

Během druhé světové války postihl Prosenickou Lhotu a její okolí velmi smutný a krutý osud, který navždy změnil životy místních obyvatel. Celá tato oblast na Sedlčansku a Neveklovsku se totiž stala součástí obrovského vojenského cvičiště nacistických jednotek SS.

Němečtí vojáci si toto území vybrali, protože bylo blízko Prahy, a navíc mírně zvlněné, což bylo ideální pro výcvik tankistů

a obsluhy těžké techniky. Nacisté vydali rozkaz, že se všichni čeští obyvatelé musejí ze svých domovů povinně vystěhovat. Lidé si s sebou směli vzít jen to nejnutnější oblečení, peřiny a trochu jídla. Hospodářství, pole a domy museli nechat opuštěné.

Z vesnice se po odchodu českých rodin stalo vojenské pásmo, kam nikdo bez povolení nesměl. Němečtí vojáci zde ubytovali své jednotky, zřídili si tu sklady a okolní pole a louky proměnili v dělostřelecké střelnice a cvičiště pro vojáky. Když válka v květnu roku 1945 skončila a nacistická armáda prchla, mohli se původní obyvatelé konečně vrátit. Čekal je ale smutný pohled na poničenou vesnici, rozrytá pole a vyrabovaná stavení. Museli vynaložit obrovské úsilí, aby život v Prosenické Lhotě znovu obnovili.

Na další křižovatce polních cest odbočíme doprava. Ha, opět se blížíme k rybníku Jelito.

Ledva doštrádujeme na jeho břeh, vydáme se doleva.

V jedné pohádce jelítka a jitrničky rostly na stromech. Vzpomenete si, jak se jmenovala? Napsal ji Jan Drda a v názvu má dvě zvláštní mužská jména. Jedno trochu připomíná bujón a druhé ohroženého medvídka pandu.

Když sládek Pandrhola těžce onemocní, pošle pro Kubu Dařbujána, aby ho vyléčil. Kuba si však pamatuje, jak ho Pandrhola kdysi vyhnal a odmítl pomoci jeho hladovým dětem. Proto vzkáže, že přijde teprve tehdy, až na stromech porostou jitrnice a klobásy a potokem poteče pivo. Myslí si, že je to nemožné. Pandrhola se ale smrti bojí tak moc, že nechá na stromy navěsit uzeniny a do potoka vypustit pivo. To byly hody!

Poznali jste? Pohádka byla i zfilmována!

Ještě nás napadá jedna vyprávěnka, ve které se objevují jelita. Tentokráte ta, která „svět neviděl“.

Jmenuje se *Obušku, z pytle ven!*

Kromě oslíka a obušku dostane chudý chasník od pohádkového dědečka také kouzelný ubrousek, který mu připraví hostinu.

Jak zní povel kouzelnému ubrousku?

3. **Doplňte: Ubrousku, ……. se!**

Brouzdáme po břehu Jelita a hledáme cedulku s jeho názvem.

Po kolikáté už se vám dnes sbíhají sliny? Nebo jste snad vegetariáni či vegani a i jen pomyšlení na masíčko vám nedělá dobře?

Pokud jste ovšem masožravci, máte rádi dobroty ze zabijačky? Autorka těchto řádků se zúčastňuje zabijačkového obžerství každý rok. A protože neumí špejlovat, jejím úkolem je hlavně míchat prdelačku a také mýt nádobí venku ve vaně s horkou vodou z kamen. Je to doslova očistec!

Ale ty dobroty!

Zabijačky jsou tradiční venkovské slavnosti, při nichž se doma poráží prase (navždy, nejen na chvilku) a zpracovává se jeho maso. Konají se hlavně v zimě, protože chladné počasí pomáhá udržet maso čerstvé. Je to velká společenská událost, na které se sejdou celá rodina i sousedé, aby si navzájem pomohli s prací a společně si pochutnali. V minulosti to byl pro lidi na vesnici důležitý způsob, jak si udělat zásoby jídla na zimu. Hlavním šéfem je zkušený řezník, který dohlíží, aby se z čuníka využilo úplně všechno a nic nepřišlo nazmar. Během dne se vaří spousta dobrot, jako jsou jitrnice, jelita, tlačenka, ovar nebo zabijačkový guláš. A rovněž speciální polévka s již zmíněným názvem prdelačka. Všichni pomáhají od brzkého rána do pozdního večera a za odměnu si domů odnesou balíček s výslužkou.

Také vás bere název polévky prdelačka? Nás hodně. Mýlí se však ti, kdo si myslí, že je uvařena z prasečí prdelky. Toto zadečkové pojmenování totiž vzniklo z původního názvu trdelačka. Proč trdelačka? Podle nářadí zvaného trdlo, kterým se prdelačka musí neustále míchat a míchat a míchat, aby se nesrazila. Nějaká obětavá osoba je prostě nucena trdlem trdlovat (dokola točit, míchat) v hrnci jako o život. Což zkrátka není žádná prdelka, ale hustá dřina.

Našli jste cedulku rybářského svazu? Jaké ryby na ní poznáte?

6. Opište předposlední číslici evidenčního čísla.

Kvačíme po úplně nové stezce, která je vymazlená do posledního detailu.

Stezka mezi motýly vede kolem rybníka Jelito a je dlouhá přibližně 1 200 metrů. Je to místečko důležité pro ochranu přírody, protože zde rostou vzácné rostliny. A ty, jak je známo, přitahují i vzácné živočichy.

Zhruba polovina cesty má pohodlný pískový povrch o šířce 2 metry, zbytek tvoří štěrková cesta široká 3 metry.

Už asi tušíte, na co se vás zeptáme.

Znáte nějakého pohádkového motýlka? Jeho nejlepší kamarádkou je holčička s makovou sukýnkou. Jak se motýlek jmenuje? (Mol to není! Ani potravinový, ani šatní.)

O makové panence vypráví večerníček z roku 1972. Je natočený na námět knihy Václava Čtvrtka. Maková panenka je bytůstka, která se stará o makové pole. Nosí červenou sukénku z okvětních lístků máků. Když si neví rady, zajde pro radu ke staré chytré makovici.

Motýl Emanuel je její kámoš. Možná trošku staromódní, protože nosí cylindr a hůlku. Pomáhá panence v práci, ale někdy jí spíše přidělává starosti. (Jako každý muž či kluk.) V posledním díle se objeví i jeho dvojník. Věděli byste, jakým motýlím druhem je Emánek?

Jako Emanuel bývá často označován motýl babočka paví oko. Jeho zbarvení je vskutku královské. Na svrchní straně křídel se pyšní sytě rudou barvou, na které jako drahokamy září modré skvrny připomínající oči. Tato „očka“ slouží k zastrašení predátorů. Když jimi motýl na někoho, kdo ho chce pozřít, pohybem křídlem „mrkne“, mlsoun se lekne. „Co to je za podivného tvora?“ zhrozí se. „Toho radši papat nebudu.“ Spodní stranu křídel má ovšem babočka nenápadně hnědou. Když křídla složí, splyne s kůrou stromů, kde hledá útočiště před nebezpečím.

Kolem cesty rostou skupinky bříz. Vyhlédněte si tu, ve které ševelí tolik stromů, kolik členů má vaše rodina. Pokud je s vámi celá nebo skoro celá na výletě, ať se každý postaví k té břízce, která se mu nejvíce líbí. A společně se vyfoťte.

Jestli jste rodinku částečně či úplně nechali doma, vyberte si prostě nejhezčí břízku sami a něco jí pošeptejte. Břízky rády slyší, jak jsou štíhlé, bílé a půvabné. Nebo poděkování za to, že se pěkně starají o kozáky a křemenáče, co pod nimi rostou. Až lichotku dořeknete, přiložte ucho na kmen a zaposlouchejte se. Třeba vám bříza odpoví. Pokud se ovšem bystře naučíte břízovštinu. Nejlépe slovem i písmem. Jinak se můžete jen domýšlet… Ach, jak jsou ty cizí jazyky dnes nutné!

Čeká nás poslední odbočka z trasy. Těsně před posezením a mostkem u Jelita to zakruťte doleva a vydejte se ke Klobáse. Kdo se zase zasmál? Pořád jste si na ty vtipné názvy nezvykli? My také ne! Smějeme se celou dobu, co tento text píšeme. :)

Ale zpátky ke Klobáse. Je menší než Jelito, větší než Jitrnice a má moc hezkou hráz. Nakoukněte k ní a pak se vraťte na motýlí stezku k Jelitu.

Tady na vás čeká příjemné posezení a také kamenný most, kterému se po zdejším starostovi říká Petrův.

Pokračujeme po stezce, do cíle to máme už jen kilometr.

Provázejí nás tůně a tůňky, za ohradou na nás funí domácí tur. Cedulky pro jistotu hlásí, že ve stádě je samec. Jak se nazývá? Tuři muži nesnášejí mávání červenými hadry. Je to nesmysl, rozzuří je jen mávání hadry. Barva je jim u kýty. Jeden ale nikdy neví… Pokud tedy s vámi jdou nějaké Červené karkulky, zakryjte je.

Přicházíme k silnici, za kterou už je rybník s názvem Jitrnice. Je menší než Jelito i Klobása.

Pokračujeme po asfaltce až k žulovému sloupku se znakem obce.

Z boku má delší nápis.

7. Opište první slovo.

Jupíííí, máme vyluštěno. Copak to na vás kouká z tajenky?

Tento motýl s druhovým jménem hořcový je vzácný a žije na loukách s hořci. Je zajímavý svým neobvyklým vývojem. Housenka se nejprve živí v květu hořce, poté spadne na zem a nechá se mravenci odnést do mraveniště. Tam žije téměř rok, přezimuje a nakonec se promění v motýla.

Protože tento létající krasavec potřebuje květy hořce i vhodná mraveniště zároveň, je velmi citlivý na změny v krajině. Jeho výskyt je známkou zachovalé a přírodně cenné louky.

V okolí Prosenické Lhoty hořec roste, takže by se tady kriticky ohroženým motýlkům mohlo dařit. Obec tudíž dělá vše pro jejich ochranu.

Opustíme rybníky a po asfaltce se dosuneme až na start výletu.

Je to mimochodem cesta, po které jezdili známí filmoví hrdinové.

Nedaleko odsud se totiž natáčela jedna z nejslavnějších českých filmových komedií s názvem *Vesničko má středisková*. Snímek byl dokonce tak dobrý, že byl nominován na Oscara, což je nejvýznamnější filmová cena na světě.

Hlavním dějištěm filmu byla sousední obec Křečovice (vzdálená asi 4 km). Prosenická Lhota a její okolí si zahrály v záběrech z jízdy naklaďákem pana Pávka a ve scénách, kde se pan doktor (Rudolf Hrušínský) kochá krajinou.

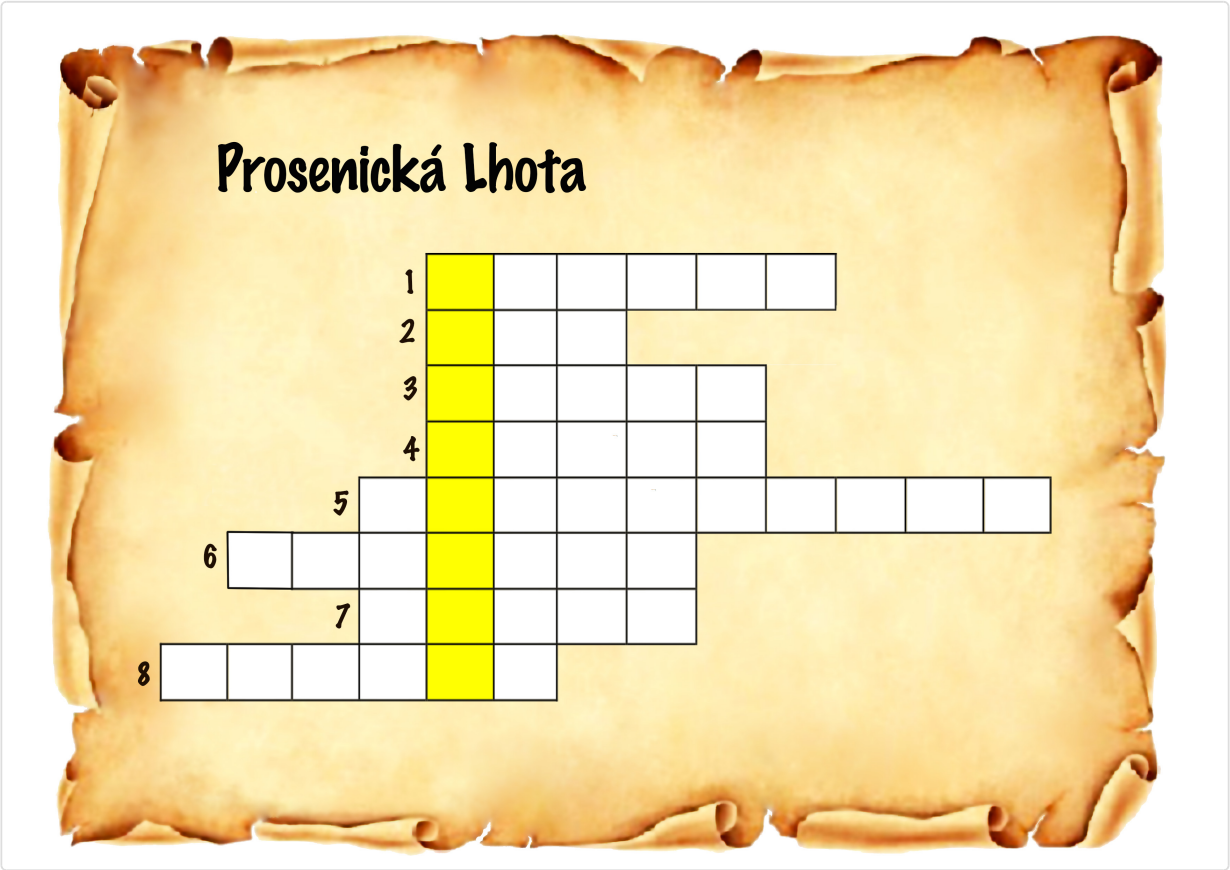
Jsme v cíli výletu. Doufáme, že se líbil, a děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme obci Prosenická Lhota, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mj. texty z webu: www.kudyznudy.cz, www.pohadkozeme.cz, https://www.prosenickalhota.cz, Josef Lada – Říkanky,

Otázky k tajence

1. **Jakou barvu mají hvězdy ve znaku?**
2. **Opište druhou číslici z letopočtu.**
3. **Jak se nazývá předmět, který má puse?**
4. **Doplňte název místa.**
5. **Jak se jmenuje skřítek?**
6. **Doplňte: Ubrousku, ... se!**
7. **Opište předposlední číslici evidenčního čísla.**
8. **Opište první slovo.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 02.11.2026 23:17